

УДК 378.011.3-051:[796:81'243](045)(477.82)

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2022.3.4>

Н. Ф. НАЙТ

магістр, аспірант,

Волинський національний університет імені Лесі Українки;

викладач циклової комісії словесних дисциплін,

Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради, м. Луцьк, Україна

Електронна пошта: nnait@lpc.ukr.education

<http://orcid.org/0000-0002-1310-6950>

БЛОКОВИЙ КОНСТРУКТ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

У статті розроблено авторський блоковий конструкт моделі, фокус якого спрямовано на формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до іншомовної комунікації. Представлений конструкт складається зі спрямовуючого, теоретично-конструктивного, змістово-дієвого, тренінгово-діяльнісного та діагностично-результативного блоків. Зазначено, що спрямовуючий блок складається з мети та завдань, теоретично-конструктивний – представляє концепцію, методологічні підходи та принципи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації; змістово-дієвий блок складається з теоретичної та практично-іншомовної складових; тренінгово-діяльнісний блок представляють 6 груп орієнтирів, форми та педагогічні умови; діагностично-результативний блок уміщає критерії, структурні компоненти, рівні оцінювання сформованості готовності до іншомовної комунікації, а також діагностичний інструментарій та результат – позитивна динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації. Вказано, що представлені блоки конструкту моделі забезпечують взаємозв'язок усіх аспектів дослідження і об'єктивно анонсують інформацію щодо результату сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації в умовах закладу вищої освіти. Зазначено, що при розробленні та теоретичному обґрунтуванні блокового конструкту моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації до уваги бралися визначення поняття «модель», яке подається у словниках у синхронічному та діахронічному зрізах, а також розуміння педагогічної моделі видатними дослідниками сучасності. Підкреслено, що підготовка майбутніх учителів фізичної культури потребує нових форм навчання, що засвідчує тенденцію до переходу професійної освіти від описовості до моделювання та проектування нової реальності, від процесу накопичення знань – до процесу опанування способів діяльності. Покращення якості іншомовної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є їх запорукою успіху, тому питання цілісного наукового дослідження конструкту блокової моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації потребує детального вивчення та відкриває широкі перспективи в цьому напрямку.

Ключові слова: конструкт, блокова модель, педагогічне моделювання формування готовності, іншомовна комунікація, вчитель фізичної культури.

Поставлення проблеми. Сьогодні в Україні відбуваються докорінні зміни у соціальному, економічному та політичному розвитку, які мають вплив і на систему професійної освіти. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури потребує нових форм навчання, що засвідчує тенденцію до переходу професійної освіти від описовості до моделювання та проектування нової реальності, від процесу накопичення знань – до процесу опанування способів діяльності. Це, в свою чергу, вимагає потребу в інтеграції знань про людину, її особливості, саморозвиток та освіту, спостерігаємо еволюцію «інформаційного енциклопедиста»

у «людину-дослідника». Вище зазначені пріоритети розвитку педагогічної науки знайшли свою реалізацію в особливому підході, який має назву «педагогічне моделювання». Саме цей підхід дозволить розкрити основний зміст, форми і методи формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до іншомовної комунікації, а також дозволить покращити якість професійної підготовки здобувача вищої освіти, що законцептуалізовано в Конституції та Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про фізичну культуру і спорт» (1993), Указі Президента «Про Національну стратегію з оздоровчої рухової актив-

ності в Україні на період до 2025 року «Рухова активність – здоровий спосіб життя – здорова нація» (2016), Концепції Нової української школи (2017) та інших чинних документах.

Аналіз попередніх досліджень. Питання педагогічного моделювання висвітлені у дослідженнях сучасних науковців, зокрема модель особистості сучасного педагога вивчав В. Кручек, Т. Гордієнко, В. Безрукова, В. Беспалько, Н. Волкова, С. Касярум, М. Анісімов, М. Корець, В. Радкевич та ін. Модель підготовки сучасного вчителя фізичної культури представлена в працях А. Маракущина, Т. Матвійчук, І. Іванія, О. Яковлівої, Т. Бугаєнко, Б. Без'язничного, А. Леоненко та ін. Учені досліджують різні аспекти педагогічного моделювання, а також подають авторські моделі формування різних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури.

Аналіз концепцій моделювання освітніх систем в галузі педагогіки фізичного виховання засвідчує, що багато дослідників представляють комунікативні моделі, які спрямовані на досягнення мовного та мовленнєвого результату для роботи в іншомовному освітньому середовищі. Для реалізації таких моделей О. Яковліва пропонує психолого-педагогічний тренінг, який покликаний підвищити компетентність майбутніх учителів фізичного виховання у процесах спілкування. Тренінг складається з задач, які спрямовані на набуття знань, формування умінь, розвиток установок, які визначають поведінку у різних видах спілкування, розвиток перцептивних здібностей майбутніх учителів, корекцією та розвитком системи відносин особистості [Яковліва : 523].

Мета статті – розробити та представити широкому педагогічному загалу авторський блоковий конструкт моделі, фокус якого спрямовано на формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до іншомовної комунікації.

Виклад основного матеріалу. При розробленні та теоретичному обґрунтуванні блокового конструкту моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації ми дотримувалися визначення поняття «модель», яке подається у словниках у синхронічному та діахронічному зрізах, а також спиралися на розуміння педагогічної моделі видатними дослідниками сучасності.

У Великому тлумачному словнику сучасної української мови за редакцією В. Бусела поняття «модель» (з французької мови *modele* – міра, зразок, норма; у перекладі з латині – образ, зменшений варіант, спрощений опис складного явища чи процесу) трактується як зразок, що відтворює, імітує будову та дію будь-якого об'єкта, а, відтак, використовується для отримання нових знань про об'єкт [Великий тлумачний словник].

У словнику іншомовних слів за редакцією О. Мельничука моделювання тлумачиться як метод дослідження явищ і процесів, що ґрунтується на заміні конкретного об'єкта досліджень (оригінал) іншим, подібним до нього (модель) [Словник іншомовних слів]. Подібне визначення міститься у словнику професійної освіти, де визначено модель як зразок, примірник чого-небудь; зменшене відтворення якоїсь споруди, механізму; тип, марка, зразок конструкції; схема для пояснення якогось явища або процесу [Гончаренко : 195].

У філософії поняття «модель» розуміється як «речова, знакова або уявна (мисленнева) система, що відтворює, імітує чи відображає принципи внутрішньої організації або функціонування певних властивостей, ознак і характеристик об'єкта дослідження (оригіналу), безпосереднє вивчення якого неможливе, ускладнене або недоцільне і може замінити цей об'єкт у пізнавальному процесі з метою одержання нових знань про нього» [Філософський енциклопедичний словник : 394].

Також у нашому дослідженні ми спираємось на авторські визначення поняття «модель». Зокрема І. Іваній представляє модель як «умовний аналог формування професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту» та розуміє її «цілісно педагогічною системою з сукупністю взаємозв'язків між її складниками, що передбачає врахування комплексу умов і засобів професійної підготовки, необхідних для реалізації потенційних можливостей системи щодо опанування студентом засобами, способами й формами творчої самореалізації в різносторонніх видах фізкультурно-спортивної діяльності й спілкуванні, спрямованих на засвоєння і створення професійно-педагогічних цінностей, технологій і здібностей особистості майбутнього фахівця» [Іваній : 33].

А. Маракушин зазначає, що «функціональна модель – це впорядкована, взаємопов’язана схема й опис складових системи діяльності викладача фізичної підготовки: суб’єктів діяльності, видів діяльності, технології педагогічної діяльності, умов і факторів її оптимізації» [Маракушин : 212].

У дослідженні представляємо авторський блоковий конструкт моделі формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до іншомовної комунікації, який складається з п’яти блоків: спрямовуючий, теоретично-конструктивний, змістово-дієвий, тренінгово-діяльнісний та діагностично-результативний. Подані блоки дозволяють чітко структурувати і конкретизувати зміст структурних компонентів, форми, методи, засоби, педагогічні умови, рівні та результат (рис. 1).

Розглянемо детальніше блоки моделі. *Спрямовуючий* блок складається з мети, яка полягає у формуванні готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації та таких завдань:

мотивувати майбутніх учителів фізичної культури до формування готовності до іншомовної комунікації;

стимулювати майбутніх учителів фізичної культури до розвитку іншомовної компетентності;

використовувати активні методи, багатовекторність засобів навчання в освітньому процесі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації;

забезпечити доступ майбутніх учителів фізичної культури до інформаційних ресурсів для самостійної когнітивної діяльності з використанням хмарних онлайн-сервісів PREZI, Microsoft Visio, Edraw.Max.exe, VideoScribe, систем електронного і дистанційного навчання

(Google Classroom, Zoom Moodle та ін.).

Наступний *теоретично-конструктивний* блок складається з концепції забезпечення формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації, методологічних підходів та принципів. Зокрема, до методологічних підходів, які формують готовність до іншомовної комунікації належать: середовищний, системний, компетентнісний, інформаційний, діяльнісний, технологічний, синергетичний, нейропсихологічний. Принципи готовності до іншомовної комунікації ми представляємо у двох групах: загальнодидактичні (свідомості та активності, системності, доступності, індивідуалізації) та специфічно фахові (діалогічності, вибору власної освітньої траєкторії, іншомовності, використання можливостей професійно орієнтованих дисциплін, використання можливостей дисциплін вільного вибору здобувача вищої освіти).

Змістово-дієвий блок моделі складається з теоретичної та практично-іншомовної складових. Теоретична складова змістово-дієвого блоку досягається наявністю знанневого компоненту іншомовної компетентності та передбачає опанування у повному обсязі освітніми компонентами освітньо-професійної програми 014 Середня освіта (Фізична культура) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, зокрема такими обов’язковими освітніми складовими: «Іноземна мова за професійним спрямуванням», «Спортивна термінологія та комунікація іноземною мовою», а також такими вибірковими освітніми складовими: «Практикум суддівства в ігрових видах спорту», «Англійська мова для професійної комунікації», «Професійне спілкування іноземною мовою», «Рухливі та словесні ігри англійською мовою» та ін.

Практично-іншомовна складова забезпечу-

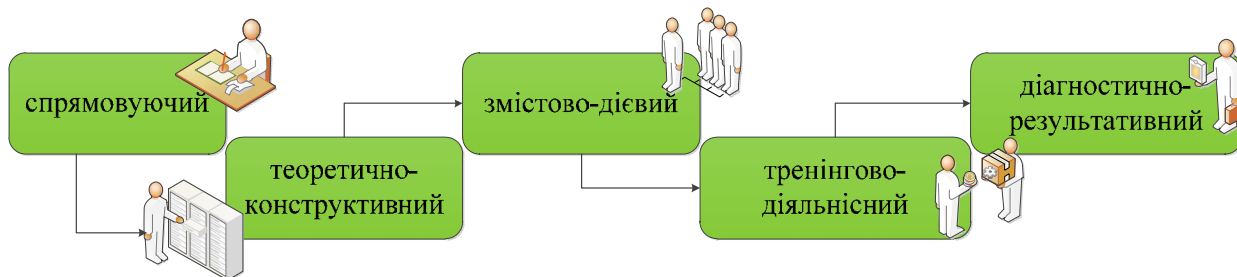

Рис. 1. Конструкт моделі системи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації

ється наявністю мотиваційно-особистісного, іншомовно-продуктивного та професійно-комунікативного компонентів готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації та передбачає організацію педагогічних практик: «Міжнародна практика в закладах оздоровлення та відпочинку», «Практика за профілем майбутньої професії з акцентом на іншомовну комунікацію у фізичній культурі», а також міжнародних програм: Міжнародний табір «Балтійські каникули» (Польща-Німеччина), Міжнародна Літня Школа «International Summer School “Developing & Training”», Оздоровчо-спортивна програма у Міжнародному таборі «Легенда в Камчии» (Болгарія) та ін.

Тренінгово-діяльнісний блок конструкту моделі досягаємо завдяки 6 групам орієнтирів, а також завдяки формам та педагогічним умовам формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації. Розглянемо орієнтири, які сприяють ґрунтовному моделюванню змісту концепції системи формування готовності майбутніх учителів фізичної культури.

До першої групи орієнтирів відносимо вільний саморозвиток особистості майбутнього вчителя фізичної культури через формування творчого середовища закладу вищої освіти. Наступна група орієнтирів призначена для створення умов у закладі вищої освіти для вивчення іноземної мови за професійним спрямуванням через мовні курси, запровадження вивчення обов'язкових дисциплін. Третя група орієнтирів передбачає підсилення компетентностей за допомогою блоку дисциплін вільного вибору. Орієнтири четвертої групи спрямовують студентів на розуміння важливості участі у міжнародних сертифікованих програмах. П'ята група орієнтирів спрямована на співпрацю групи забезпечення освітньої програми «Середня освіта (Фізична культура)», здобувачів освіти та стейкхолдерів. Орієнтири шостої групи передбачають набуття здобувачами освіти гнучких навичок (soft skills) під час педагогічних практик.

Серед форм, які сприяють успішній реалізації пропонуваного нами авторського блокового конструкту моделі, представлено: лекції, практичні, семінарські заняття, консультації, індивідуальна, самостійна робота та ін.

Педагогічними умовами формування іншомовної комунікації майбутніх учителів фізичної культури є:

- оновлення змістового наповнення освітніх компонентів, визначених ОПП 014 Середня освіта (Фізична культура) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти з урахуванням іншомовної специфіки майбутньої педагогічної діяльності;

- створення іншомовно орієнтованого середовища у закладі вищої освіти;

- розвиток гнучких навичок (soft skills) майбутніх учителів фізичної культури;

- участь майбутніх учителів фізичної культури в англійськомовних науково-практичних конференціях, прослуховування класів англійською мовою.

Останній *діагностично-результативний* блок, який складається з критеріїв, структурних компонентів та рівнів оцінювання сформованості готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації, досягається за допомогою діагностичного інструментарію – комп'ютерно-діагностичного комплексу “You Can Do It”. Результатом представленого конструкту моделі є позитивна динаміка рівнів сформованості готовності майбутніх вчителів фізичної культури до іншомовної комунікації.

Результати і висновки. Таким чином, метод моделювання, що реалізує в собі поєднання емпіричного та теоретичного, виявлення та формулювання зв'язку між фактами та результатами експериментів, створення логічних конструкцій, абстракцій та теорій допомагає чітко структурувати і конкретизувати зміст структурних компонентів, форми, методи, засоби, педагогічні умови, рівні та результат формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до іншомовної комунікації. Це дозволяє представити авторський блоковий конструкт моделі формування готовності майбутнього вчителя фізичної культури до іншомовної комунікації, який складається зі спрямовуючого, теоретично-конструктивного, змістово-дієвого, тренінгово-діялісного та діагностично-результативного. Представлені блоки моделі забезпечують взаємозв'язок усіх аспектів дослідження і об'єктивно анонсують інформацію щодо результату сформованості готовності майбутніх учителів фізичної

культури до іншомовної комунікації в умовах закладу вищої освіти. Покращення якості іншомовної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури є їх запорукою успіху, тому питання цілісного наукового дослідження

конструкту блокової моделі формування готовності майбутніх учителів фізичної культури до іншомовної комунікації потребує детального вивчення та відкриває широкі перспективи в цьому напрямку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ-Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
2. Гончаренко С. У., Зязюн І. А., Талалуєва Н. О. та ін. Професійна освіта: словник за ред. Ничкало Н. Г. Київ : Вища школа, 2000. 380 с.
3. Іваній І. В. Модель формування професійно-педагогічної культури майбутнього фахівця фізичного виховання та спорту у процесі професійної підготовки. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2016. № 2. С. 31–41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_2_7 (дата звернення: 1.10.2022).
4. Маракушин А. І. Модель педагогічної діяльності викладача фізичної підготовки. *Слобожанський науково-спортивний вісник*. 2013. № 3. С. 210-216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snsv_2013_3_53 (дата звернення: 13.10.2022).
5. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. Київ, 1977. 776 с.
6. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди, голов. ред. В. І. Шинкарук. Київ : Абрис, 2002. 742 с.
7. Яковліва О. Формування моделі комунікативних умінь майбутніх учителів фізичної культури у процесі педагогічної практики. *Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. 2014. Вип. 18(1). С. 519-528. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkszn_2014_18\(1\)_101](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkszn_2014_18(1)_101) (дата звернення: 12.10.2022).

REFERENCES

1. Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy (2005) [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language] (z dod. i dopov.) uklad. i holov. red. V. T. Busel. Kyiv-Irpin : Perun, 2005. 1728 p. [in Ukrainian].
2. Honcharenko S. U., Ziaziun I. A., Talaluieva N. O. ta in. (2000). Profesiina osvita [Professional education] : slovnyk za red. Nychkalo N. H. Kyiv : Vyscha shkola, 2000. 380 p. [in Ukrainian].
3. Ivaniy I. V. (2016). Model formuvannia profesiino-pedahohichnoi kultury maibutnoho fakhivtsia fizychnoho vykhovannia ta sportu u protsesi profesiinoi pidhotovky [The model of the formation of professional and pedagogical culture and the future specialist of physical development and sports in the process of professional training]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. 2016. № 2. P. 31-41. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2016_2_7 (data zvernennia: 1.10.2022). [in Ukrainian].
4. Marakushyn A. I. (2013). Model pedahohichnoi diialnosti vykladacha fizychnoi pidhotovky [Model of pedagogical activity and work of physical training]. *Slobozhanskyi nauково-sportyvnyi visnyk*. 2013. № 3. P. 210-216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snsv_2013_3_53 (data zvernennia: 13.10.2022). [in Ukrainian].
5. Slovnyk inshomovnykh sliv (1977) [Glossary of inshomonic words] za red. O.S. Melnychuka. Kyiv, 776 p. [in Ukrainian].
6. Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk (2002) [Philosophical encyclopedic dictionary]: entsyklopediia NAN Ukrainy, In-t filosofii im. H. S. Skovorody, holov. red. V. I. Shynkaruk. Kyiv : Abrys, 742 p. [in Ukrainian].
7. Iakovliva O. (2014). Formuvannia modeli komunikatyvnykh umin maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury u protsesi pedahohichnoi praktyky [Formation of a model of communicative skills of future teachers of physical culture in the process of pedagogical practice]. *Fizychna kultura, sport ta zdorovia natsii*. 2014. Vyp. 18(1). S. 519–528. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkszn_2014_18\(1\)_101](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fkszn_2014_18(1)_101) (data zvernennia: 12.10.2022). [in Ukrainian].

N. F. KNIGHT

*Master, Postgraduate Student,
Lesya Ukrainka Volyn National University;
Lecturer of Verbal Disciplines,
Municipal Higher Educational Institution “Lutsk Pedagogical College”
of the Volyn Regional Council, Lutsk, Ukraine
E-mail: nadiaknight23@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3520-1756>*

**BLOCK CONSTRUCT OF THE MODEL OF FORMATION THE READINESS
OF FUTURE PHYSICAL EDUCATION TEACHERS
FOR FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATION**

The author's block construct of the model is developed in the article, the focus of which is aimed at forming the readiness of the future physical education teacher for foreign language communication. The presented construct consists of directing, theoretical-constructive, content-acting, training-activity and diagnostic-resultative blocks. It is noted that the directing block consists of the goal and tasks, the theoretical-constructive one represents the concept, methodological approaches and principles of forming the readiness of future PE teachers for foreign language communication; the content-acting block consists of theoretical and practical foreign-language components; the training-activity block is represented by 6 groups of guides, forms and pedagogical conditions; the diagnostic-resultative block contains criteria, structural components, levels of assessment of the formation of readiness for foreign language communication, as well as diagnostic tool and the result – positive dynamics of formation the levels of readiness of future PE teachers for foreign language communication. It is indicated that the presented blocks of the model construct ensure the interconnection of all aspects of the research and objectively announce information about the result of the formation of the readiness of future PE teachers for foreign language communication in the conditions of a higher education institution. It is noted that during the development and theoretical reasoning of the block construct of the model of formation of the readiness of future PE teachers for foreign language communication, the definition of the concept of “model”, which is presented in dictionaries in synchronic and diachronic sections, as well as the understanding of the pedagogical model by outstanding modern researchers, was taken into account. It is emphasized that the training of future PE teachers requires new forms of education, which proves the tendency of professional education to transition from descriptiveness to modeling and designing a new reality, from the process of accumulating knowledge to the process of mastering methods of activity. Improving the quality of foreign language professional training of future physical education teachers is their key to success, therefore the issue of an integral scientific study of the block model construct of formation of the readiness of future PE teachers for foreign language communication requires detailed study and opens wide prospects in this direction.

Key words: construct, block model, pedagogical modeling of readiness formation, foreign language communication, physical education teacher.